

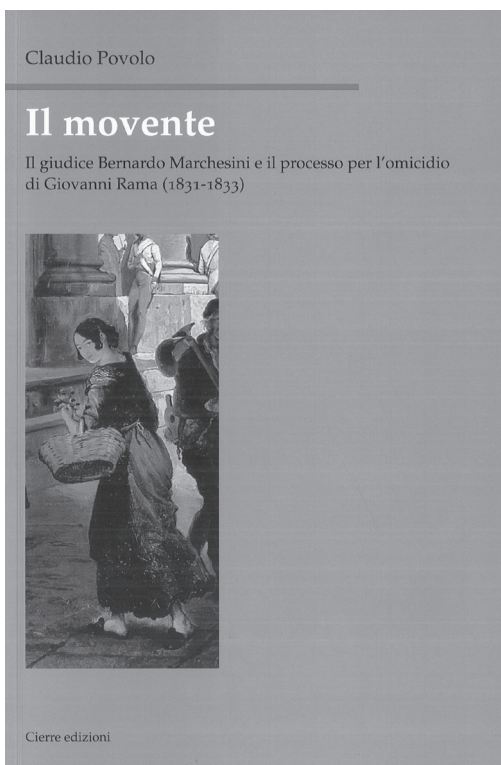
Claudio Povolo: IL MOVENTE: Il giudice Bernardo Marchesini e il processo per l'omicidio di Giovanni Rama (1831–1833), Verona, Cierre edizioni, 2011, 515 str.

Cierre edizioni je v lanskem letu izdala enega zadnjih uspešnih knjižnih izdelkov rednega profesorja Claudia Povola, ki se v svojem delovnem opusu ukvarja predvsem s pravno zgodovino od 15. do vključno 19. stoletja, na območju severnoitalijanskih regij Veneto in Friuli-Venezia Giulia, vključujoč območje istrskega polotoka. Njegovo področje raziskovanja se tako dotika dveh nekdanjih velesil, Beneške republike in avstrijskega imperija, ki sta se med svojim obstojem nenehno borili za nadvlado na območju celotnega Jadrana.

Povolo usmerja svoje raziskovanje v teme oziroma zgodbe in ljudi, ki so na svojevrsten način vplivali na okolje, v katerem so živeli. Njegov interes je usmerjen predvsem na posameznike, ki so s svojimi dejanji pozitivno izstopali in tako tudi oblikovali okolico, predvsem pa ljudi, s katerimi so bili v stiku. Avtor opozarja na posamezne dogodke, skozi katere so se zrcalile najpomembnejše ideje, razmišljanja in vrednote omenjenih posameznikov. In tako je storil tudi pri svojem delu *Il movente: il giudice Bernardo Marchesini e il processo per l'omicidio di Giovanni Rama (1831–1833)*.

Glavni akter Povolove monografije Bernardo Marchesini (Ala di Trento, 1787–Vicenza, 1862), sodnik v Vicenzi, enem večjih mest v regiji Veneto, je izhajal iz majhne vasice pri Trentu in si je kariero zgradil na področju sodstva. Njegov največji uspeh je bila selitev v Vicenzo k skupini sodnikov in svetovalcev pri pravnih zadevah na tedanjem sodišču. V času Marchesinijevega službovanja je Vicenza prešla pod avstrijski imperij in tamkajšnje sodstvo je moralo delovati po avstrijskih zakonih. Bernardo Marchesini je v knjigi predstavljen kot pošten človek in objektivni sodnik, ki nobene sodbe ne prepusti čustvom ali subjektivnim vzgibom, temveč postavlja zakon in pravila na prvo mesto ter ne izkorišča moči za osebne namene ali prirejanje resnice.

Monografija je razdeljena na dva dela: (daljšo) avtorjevo spremno študijo in transkripcijo celotnega poteka procesa za primer umora Giovannija Rame. V uvodu spoznamo razloge za izbor sodnika Bernarda Marchesinija za osrednjega akterja, njegove predho-

dne reference in dogodke, ki so skoraj uničili njegovo sodniško kariero zaradi njegovega neomajnega upoštevanja zakonov, odločnosti in pravičnosti, ki so močno prisotni tudi pri procesu za omenjeni umor, kjer je bilo med osumljenci težko ugotoviti pravi motiv za hudodelstvo.

Avtor izpostavi nekatere dogodke, ki so Marchesinija skoraj stali službe in ugleda. Na tem mestu predstavi neskladje med Marchesinijem in njegovim nadrejenim (Bizzozzerom) pri veliki aferi, v katero so bili vključeni bolnišnica v Padovi, njen direktor in lekarnar, ki jo je zalagal z zdravili. Šlo je za veliko prevaro, ki pa so jo želeli nekateri vplivni akterji, vključno z Bizzozzerom, skriti in prepustiti času. Predvsem pa celotno dogajanje v povezavi z afero prikriti pred javnostjo in se izmuzniti sodni dvorani. Problem je nastal, ko Marchesini ni želel sodelovati, kar ga je nazadnje privedlo v veliko težav. Celotna afera se je zaključila v korist Marchesiniju, saj sta njegova lojalnost pravici in pomoč nekaterih vplivnih akterjev v višjih krogih sodne sfere pripomogli k izbrisu vseh obtožb glede njegovega 'nesodelovanja' (ki so mu ga očitali nadrejeni in sodelavci, vpleteni v afero).

Z omenjeno zgodbo je želel Povolo izpostaviti trdno pravičnost, ki jo je gojil Marchesini in ki je bila pomembna pri obtožbi nekaterih akterjev znotraj procesa za umor Giovannija Rame. Delo se, kar je nakazano že v njegovem naslovu, osredotoča na primer umora, ki se je pripetil 6. marca 1831 približno ob treh zjutraj na cesti v bližini vasi Durlo. Žrtev je bila ustreljena, a nihče ni našel orožja ali videl koga, ki bi ga bilo mogoče z gotovostjo povezati z umorom. Maja istega leta je z vsemi zbranimi pričevanji in dokaznimi gradivi primer prevzel Marchesini. Vse priče so pokazale na Lucio Graizzaro, pokojnikovo ženo, kot glavno osumljenko in pobudnico za umor lastnega moža. Pri naklepanju in izvedbi pa naj bi ji pomagal Celeste Dalla Bona, ki so ga priče ves čas predstavljale kot njenega ljubimca. Za sodnika so dejstva in pričevanja kazala na krivdo žene, vendar je po sodnih postopkih želel tudi sam zaslišati pomembnejše priče, predvsem pa glavno osumljenko. Po dveletnem pregledovanju zbranega gradiva, analiziranju pričevanj ter samih prič je sodnik ugotovil, da za obsodbo prvotne osumljenke navsezadnje ni dovolj dokazov, četudi je na to napeljevalo veliko prič. Sodnik se ni prepustil subjektivnim nagibom in osebnim mnenjem prič ter tako presodil, da je nedolžna in da naklepanja ni mogoče dokazati, za umor pa je bil januarja 1833 obsojen Celeste Dalla Bona.

Z uvodom nas avtor popelje tudi v čas tridesetih let devetnajstega stoletja, ko se postavljajo temelji za revolucije leta 1848 in obdobje, ko narodi pod avstrijsko oblastjo niso podpirali imperija. Ponekod so za potencialne podpornike imperija veljali tudi vladni uslužbenci, med katere je sodil Marchesini, ki je na lastni koži občutil srditost upornikov, ki so začasno zasedli Vincenzo in začeli s 'čiščenjem' morebitnih političnih nasprotnikov. Avstrijska vlada je upor po nekaj mesecih zadušila in ponovno vzpostavila *status quo*. Marchesini je lahko spet nemoteno opravljal svojo službo, vendar je bila cena za to visoka, saj je v uporniških dejanjih izgubil sina.

Uvodna študija se tako zaključí z zadnjimi pomembnejšimi dogodki, ki so precej vplivali na življenje Marchesinija in prihodnost njegove kariere. Drugi del knjige pa predstavlja transkripcija procesa o umoru Giovannija Rame, vključno z vsemi podrobnostmi,

ki so botrovale k dokončni odločitvi sodišča glede krivca in njegovega kaznovanja. Na ta način nam avtor ponudi možnost dodatnega vpogleda v sam proces, v dogodke in razmišljanje, tako sodnega aparata kot vključenih prič, pri reševanju pomembnega primera, ki je bil sprva videti kot preprosta odločitev o kazni, vendar se je izkazal za zelo kompleksnega in hkrati intrigantnega, tako za pravno kot za zgodovinsko stroko. Claudio Povolo ponudi izčrpno študijo in transparenten pregled primera, ki sam po sebi ni bil posebej izjemen za svoj čas in okolje. Primer je sicer vključeval pomembnega akterja sodne sfere, ki pa je bil premalo izpostavljen kot človek, na katerega bi se ljudje lahko zanesli in ki je s svojim delom ter odločitvami dokazoval, da so pred pravico vsi enaki.

Pri zgodbi procesa se lahko osredotočimo na več pojmov. Med prvimi je zagotovo pojem motiva. *Movente* v prevodu pomeni motiv, ta pa je v sodnem procesu zelo pomemben element. Je hkrati gonilo, ki človeka žene v določeno dejanje. V primeru Lucie Graizzaro je motiv odločal o njeni vpletenosti in nedolžnosti ter je pod taktirko vseh ostalih akterjev, ki so motiv prilagajali lastnim vzgibom in že skoraj pozabljenim spominom na daljni dogodek, velikokrat spremenil svojo obliko.

Naslednja dva pojma, ki sta v tem primeru tesno povezana z motivom in ju je treba izpostaviti, sta pravica in pričevanje, ki sta prisotna skozi celotno monografijo. Pravica je po svoje logično izpostavljena, saj gre za sodni proces. Pojem pričevanja pa se pojavlja v preobleki zgodb, ki jim lahko sledimo prek zasliševanj. Pričevanja na sodnih ali policijskih zaslišanjih so zelo kočljiva zadeva. Težko je dobiti več podobnih različic pripovedi, ki bi slonela na konkretnih in objektivnih dejstvih. Zgodba ni verodostojna, dokler ni večkrat preverjena. *'Il movente'* prikaže vpliv subjektivnosti ljudi, predvsem pa vaške miselnosti, ki je bila v obdobju novega veka še zmeraj pod vplivom moralnih zadržkov vere in podkrepljena z negotovimi vaškimi govoricami.

Monografija predstavi zgodbo sodnika in njegovo vpetost v izbran primer procesa za kaznivo dejanje, ki bralca, predvsem zgodovinarja, opozori na vse težave, do katerih lahko pride pri iskanju podatkov, resnice ali celo potrjevanju pridobljenih hipotez, vezanih na določen zgodovinski dogodek. Preciznost in skepsa sta edini orodji, ki lahko raziskovalca privedeta do skorajšnje 'resničnosti' dogodka – dvom kot vodilo, motivacija in recept za uspešno raziskovalno delo ter kot ključ do resnice.

'Il movente' vzbuja željo po dodatnem raziskovanju zgodovinskih dogodkov in zgodb; tudi avtor neprenehoma teži po novih zgodbah, ki jih na pripoveden način oblikuje in ponudi javnosti. Morda pa je najpomembnejše sporočilo knjige prav nujnost vpetosti manjših zgodb in 'malih' ljudi v zgodovino.

Erik Toth